

ETIB

Electro-Technisch Ingenieurs Bureau „Koumans en Polak”
Schiekade 177
Rotterdam.

Mei 1919 – December 1921

De Philips ETIB lamp

Op 1 januari 1920 adverteerde de jonge firma in Radio Nieuws met een geheel nieuw type lamp, de Philips ETIB lamp. Volgens de advertentie is het een hoogvacuümlamp met een gloeispanning van 3.5 Volt en een gloeistroom van 0,5 Amp. In mei 1920 wordt een gloeispanning van 4 Volt opgegeven bij 0,5 Amp. De anodespanning was c.a. 40 Volt. Gezien het ETIB logo op de lampvoet is deze gewoon bij Philips als zodanig besteld en is te beschouwen als een voorloper van de D2. Want de ETIB lamp is hoogvacuüm.

In ieder geval is de firma Koumans en Polak de eerste die een Philips lamp verkoopt met Fransche voet. Mogelijk hebben ze dit afgekeken van Tamson, die in Radio Nieuws van november 1918 de Philips-Neras lamp te koop aanbod. Deze had echter een “Duitsche” voet.

Op 1 mei 1920 plaatst Philips zelf een advertentie met afbeelding, maar zonder typeaanduiding. Later werd zij als type D bekend gemaakt door ETIB Koumans en Polak in haar advertentie van Radio Nieuws van 1 juli 1920. De exacte omschrijving van deze Philips lamp in deze advertentie is „ Philips Audion type D laagvacuüm”.

De ETIB lamp is dan van de baan.

Hoewel de ETIB lamp op de afbeelding een bakelieten lampvoet lijkt te hebben, is deze van koper. Bakelieten lampvoeten verschijnen in Nederland pas eind 1924 / begin 1925.

Polak had voor 19-11-1920 fabrikanten zendmachtiging (zie de bijlage Zendmachtiging), maar heeft daar, bij mijn weten, nooit gebruik van gemaakt. Deze zendmachtiging kon hij krijgen omdat hij ook te boek stond als fabrikant van radiotoestellen. En inderdaad adverteerde hij in Radio Nieuws van 1 Januari 1920 met de lampontvangtoestellen type A, B en C. Maar een succes zullen deze niet geweest zijn. De advertentie werd niet herhaald.

Koumans en Polak verkochten in december 1921 hun bedrijf aan Radio Electro-Technisch Bureau van Santen en Schilling in Rotterdam.

Ir Max Polak

Korte genealogie

Max Isidore Polak werd geboren te Rotterdam op 3-7-1890.

Zijn vader was Samuel Polak, die geboren was te Rotterdam op 12-1-1855. Zijn moeder was Serlina Jeanette Catz, die geboren was te Groningen op 2-11-1860. Zij trouwden op 19-4-1882. Vader Polak was expeditie.

Max had een broer, Joseph Bernhard (6-3-1883) en een zuster, Janette Elisabeth (27-4-1885).

Moeder overleed te Rotterdam op 16-9-1914. Zijn vader verhuisde op 19-3-1917 naar Noordwijkerhout en huize Remotus was vast een bejaardenhuis (Samuel is dan 72 jaar)
De familie was Joods.

Max Polak blijft na het vertrek van zijn vader op de Mathenesserlaan 364a wonen en verhuisde op 18-4-1919 naar de Schiekade 177 te Rotterdam. Op de Schiekade staat hij te boek als electrotechnisch ingenieur. Daar trouwde hij op 29-4-1920 met Johanna Carolina Schortemeijer, geboren te Rotterdam op 8-7-1896. Op 22-11-1921 verhuisde het echtpaar Polak naar de Bosschestraat 91 te Den Haag (Scheveningen), maar dan is er inmiddels al veel gebeurd.

Al in januari 1914 vroeg Max Polak, evenals 400 andere geïnteresseerden een luistervergunning aan. Op zoveel aanvragen in korte tijd, had de Minister van Waterstaat niet gerekend waarop hij gelijk de luistervergunning afschafte.

Op 24 februari 1914 kocht Polak voor Fl. 19,60 het boek van L.A. Fleming "The Principals of Electric Wave Telegraphy and Telephony. Dit boek bevatte een gedetailleerd hoofdstuk over detectorlampen (Fleming dioden).

In 1916 zijn zowel Max Polak als PC Tolk 26 jaar oud en waarschijnlijk in dat jaar brengen zij een draadloze telegrafieverbinding tot stand tussen Rotterdam Noord (Max Polak) en Rotterdam West (P.C. Tolk). Max Polak was toen inmiddels student aan de Technische hogeschool in Delft en Tolk was ambtenaar bij de Rijkstelegraaf in Rotterdam.

Beide werden op (waarschijnlijk) 1 december 1913 Res. 2^e Luitenant bij de infanterie. En beiden zouden na verloop van tijd gedetacheerd worden bij de Afdeling Radiotelegrafie, die onder de Genie ressorteerde. Polak bleef tot eind 1918 in dienst en deze dienst is er waarschijnlijk de oorzaak van dat hij pas in 1921 afstudeerde. (voor P.C. Tolk zie de Tolk bijlage bij de „Holland”).

Max Polak was eind 1917 goed bevriend met Leonard Bal, kwam daar regelmatig over de vloer en maakte daar de eerste experimenten mee met de Bal lamp (Zie Leonard Bal).

Hij werd leraar aan de Gemeentelijke Zeevaartschool in Rotterdam en richtte hij samen met Koumans het **Electro Technisch Ingenieurs Bureau (ETIB)** "Koumans en Polak" op aan de Schiekade 177 te Rotterdam. Dat zal rond 18-4-1919 geweest zijn omdat hij vanaf dat moment aan de Schiekade 177 woonde.

Dit wordt ondersteund door R Koumans, electrotechnisch ingenieur, die pas in februari 1919 lid werd van de NVVR, dan woonde aan de Deinantstraat 40 te Den Haag, maar in mei 1919 verhuisde naar de Schiekade 177a te Rotterdam, waar ook Max Polak woonde.

Van Koumans kan ik weinig vertellen. Hij publiceerde in 1919 enige artikelen in Radio Nieuws, om dan uit het zicht te verdwijnen.

Wel werd de ETIB in juni 1919 ook lid van de NVVR.

De functies binnen de NVVR van Max Polak

In de beginjaren was Polak actief binnen de NVVR Deze opsomming is zeker niet volledig en terdege uitgezocht, maar dient meer om een indruk te geven van Ir. Max Polak's activiteiten.

1917 Medeoprichter en voorzitter van de afdeling Rotterdam van de NVVR

1919 Zit in de Commissie voor het Vrijwillige Radiotelegrafistencorps van de NVVR

1922 geeft eigenlijk de stoot tot de oprichting van het Muziekfonds van de NVVR en werd door de NVVR dan ook in december 1922 benoemd tot voorzitter van de Omroepcommissie.

1923 Stapt in maart uit de Commissie voor het Instrumentarium

Verlaat in mei 1923 het hoofdbestuur van de NVVR na een meningsverschil en legt ook zijn functie neer als voorzitter van de Omroepcommissie.

In deze NVVR periode hield hij regelmatig lezingen voor plaatselijke afdelingen van de NVVR. Ook schreef hij een aantal artikelen in Radio Nieuws.

Na 1923 komen we zijn naam niet meer in Radio Nieuws of Radio Expres tegen.

De breuk tussen de NVVR en Max Polak wordt uit de doeken gedaan in het Jaarverslag 1923 van de NVVR, wat gepubliceerd werd in Radio Expres nr. 23 en 24 van 1924. Delen hieruit staan hierna.

Over den Omroep der Vereeniging valt bet volgende mede te deelen:

*De officieele opening had plaats op 8 Februari 1923. De Omroep-Commissie bestond uit de heeren: Ir. M. Polak, Voorzitter, H. Veenstra, Omroeper, S. Wijnbergen, Secretaris, waaraan wegens omvangrijkheid der werkzaamheden de heer Lutkie werd toegevoegd. **September trad de heer Polak uit de Commissie** en werd de heer H. Veenstra in November tot Voorzitter gekozen, terwijl de heer G.J. Eschauzier tot lid werd benoemd.*

In Februari verscheen een nieuw Radioblad nl. een bijvoegsel van het bestaande blad „Electra”. De bedoeling van dit blaadje was niet een concurrent-blad te zijn. Zulks werd ook door den heer Polak - redacteur er van - medegedeeld. Hij, als redacteur kon daar natuurlijk grooten invloed op uitoefenen. Het Hoofdbestuur was evenwel van meening dat, alhoewel de heer Polak geheel te goeder trouw had gehandeld, het wenschelijker ware geweest, dat hij, als zijnde lid van het Hoofdbestuur, het redacteurschap niet op zich had genomen.

*Tevens had het Hoofdbestuur indien het daarin gekend ware geworden, het meer wenschelijk gevonden, **dat de heer Polak niet als secretaris had zitting genomen in de voorloopige commissie voor het tot stand brengen van een Handels Radio-Omroep**, te meer, wijl deze voorloopige commissie in eerste instantie plannen had gemaakt om (zulks ten einde de noodige gelden te verkrijgen voor het exploiteeren van zoo 'n handelsomroep) aan de Regeering te verzoeken een licentie in te voeren op het luisteren. Met deze richting kon het Hoofdbestuur zich niet vereenigen en zulks werd ook aan die commissie medegedeeld.*

In Mei had de Algemeene Vergadering plaats te Utrecht, waar de heer Schorer, wegens ziekte van den Voorzitter, de vergadering presideerde. Rekening en verantwoording, alsmede jaarverslag over 1922 werden goedgekeurd.

*In de plaats van de aftredende leden de heeren Dr. N. Koomans, jhr. Mr. J. C. Schorer en H. M. Dudok v. Heel, alsmede **in de vacature van den heer Ir. M. Polak** werd voorzien door de verkiezing van de heeren M. Taudin Chabot, A. J. J. Niemer, Mr. A. F. Poggenbeek en Ir. A. H. de Voogt.*

Polak, lid van het hoofdbestuur van de NVVR en voorzitter van de Omroepcommissie van de NVVR had volgens het hoofdbestuur de belangen van de NVVR geschonden door:

- in februari 1923 redacteur te worden van de Radio bijlage van het blad Electra.
- Secretaris te worden van de commissie tot het tot stand brengen van een Handels Radio-Omroep.

Polak legde dan ook zijn functies binnen de NVVR neer.

Ir. Max Polak bleef werkzaam als docent en schreef enige boekjes voor de radio-amateur.

In 1923 vertaalde en bewerkte hij een boek uit het Engels van P.W. Harris, wat in Nederland de titel kreeg „Leidraad voor het zelf vervaardigen van draadlooze toestellen”. Uitgeverij: Technischen Boekhandel Ned. Persbureau Radio, Keizersgracht 562 te Amsterdam.

In 1928 verscheen het boek „Beeldtelegrafie en televisie” over het overbrengen van beelden via draad en radio van zijn hand. Het systeem Baird was op dat moment erg in het nieuws.

Ook komen we hem tegen als redacteur van de bijlage „Radio” van het blad „Electra” (vanaf februari 1923).

Wanneer hij octrooigemachtigde werd, is mij niet precies bekend. In ieder geval kom ik hem als Octrooigemachtigde tegen in de octrooijsrijd tussen „Radium” (Radio Record) en Telefunken in 1927, die rond die tijd in Duitsland uitgevochten werd (zie Radio Record).

In 1939 was Polak medeoprichter van Octrooigemachtigdenbureau Polak & Charlouis te Den Haag.

In 1949 publiceerde hij nog een specialistisch woordenboek Engels-Nederlands en Nederlands-Engels op het gebied van octrooi- en merkenrecht.

Op 22 November 1921 verhuisde hij naar de Bosschestraat 91 te Den Haag, op 5 April 1929 naar de Schellinglaan 21 te Voorburg, op 15 Juli 1947 naar de van Alkemadeaan 213 te 'Gravenhage en op 28 Mei 1959 naar de Berkenlaan 3 te Katwijk. Polak overleed op 28 Augustus 1978 te Leiden, dan 88 jaar oud.